WIKIPÉDIA

Velencei nyelv

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából

A **velencei** vagy **venetói nyelv** (saját elnevezése *léngua vèneta* vagy *vèneto)* az indoeurópai nyelvcsalád itáliai ágán az újlatin nyelvek nyugati, közelebbről a galloromán nyelvek gallo-itáliai csoportjába tartozó nyelv, illetve nyelvváltozat. Anyanyelvi használóinak száma összesen megközelítőleg 4 és 6 millió között lehet. Sokan, még maguk a beszélői is csak az olasz nyelv egyik északi dialektusának tekintik, azonban nyelvészetileg eltér a sztenderd olasztól, és nem is ugyanahhoz az ághoz tartozik, mint az olasz. Több, területileg elkülönülő nyelvjárásra oszlik; fejlődésére feltehetően az ókori (valószínűleg a latinnal közeli rokonságban álló) venét nyelv szubsztrátumának hatása jellemző.

A helyesírás nem egységes, de napjainkban egyre élénkebb a velencei nyelv iránti érdeklődés. Ügyét az értelmiségieken kívül politikusok, sőt cégek is magukévá teszik. Velencei központú cégek velencei nyelvű reklámokat közölnek, s a tartomány politikai vezetése ellenzéki pártokkal egyhangúlag kijelentette 2007-ben, hogy a terület nyelve a velencei, így törekednek a nyilvános életben történő használatára. Említésre méltó még a velencei nyelvre lefordított Kis herceg, amely Nicoletta Penello érdeme.[3]

Velencei
Vèneto

Beszélik	Olaszország
Terület	Veneto, Észak-Olaszország
Beszélők száma	~4 000 000[1]/~6 000 000[2] fő
Nyelvcsalád	Indoeurópai nyelvcsalád itáliai ág Újlatin nyelvek nyugati ág galloibér nyelvek galloromán csoport gallo-itáliai alcsoport **velencei nyelv**
Írásrendszer	Latin (olasz)
Hivatalos állapot	
Hivatalos	—
Nyelvkódok	
ISO 639-1	–
ISO 639-2	roa

A Wikimédia Commons tartalmaz *Vèneto* témájú médiaállományokat.

Tartalomjegyzék

Hangtani sajátosságok
Nyelvtani jellemzők
Nyelvi példák
Jegyzetek
Külső hivatkozások

Hangtani sajátosságok

Hangtanilag egyfelől az olasszal, de leginkább az iberoromán nyelvekkel (spanyol, katalán) mutat egyezéseket. Így megtalálható benne a kasztíliai spanyolra jellemző interdentális zöngétlen réshang [θ], amit írásban a *z* betűvel jelölnek (mint a spanyolban), az [s] fonéma ejtése alveolárisként (emelt nyelvheggyel) realizálódik, mint a spanyolban, katalánban, illetve az észak-olaszországi nyelvváltozatokban. Az olaszhoz

képest eltérés továbbá, hogy használják a *j* betűt, azonos hangértékkel [j], illetve az *x*-et, amely a [z] fonémát jelöli. További jellemző (nyelvjárásokban), hogy a magánhangzók közötti *l* sokszor gyenge [ʲ]-szerű hangként valósul meg, vagy egyáltalán nem ejtik, például *léngua* ['jengwa], *góndola* ['gondoʲa] vagy: ['gondoa].

Szintén az olasztól eltérő, viszont az iberoromán és a keleti újlatin nyelvekkel rokon tulajdonsága a megkettőzött mássalhangzók hiánya, így például az olasz *terra* szónak a velenceiben *tera* felel meg (vö. román *ţară*, viszont katalán *terra*, spanyol *tierra)*. Az *s* magánhangzók között alveoláris [z]-nek hangzik, a magánhangzók közötti [s] jelölésére az *ss* grafémát használják (akárcsak a portugálban és a katalánban).

Nyelvtani jellemzők

Nyelvtana általánosságban nem tér el a többi újlatin nyelvétől. Jellemző szintaktikai tulajdonság (amely a rétoromán nyelvváltozatokban is megtalálható), hogy az alanyt az ige előtt determinánssal megismétlik: *l'amigo el vien* (vö. spanyol *el amigo viene*, olasz *l'amico viene)* „a barát eljön”.

A határozott névelők (egyes szám hímnem/nőnem, többes szám hímnem/nőnem): *el* és *la* (magánhangzóval kezdődő szó előtt mindkettő *l')*, többes számban *i* és *e*, például *el gato grasso / la gata grassa* „a kövér (hím/nőstény) macska”, *i gati grassi / e gate grasse* „a kövér macskák”. A többes szám az *o*-ra és *e*-re végződő szavak esetén -*i*, az *a*-ra végződő szavaknál -*e*, mint az olaszban.

Nyelvi példák

Idézet Az emberi jogok egyetemes nyilatkozatából

> „**Tuti i eseri umani xe nai iberi e conpagni par dignità e diriti. I xe dotai de raxon e de cosiensa e i deve conportarse i uni co i altri co spirito de fradelansa.**”
> *„Minden emberi lény szabadon születik, és egyenlő méltósága és joga van. Az emberek, ésszel és lelkiismerettel bírván, egymással szemben testvéri szellemben kell, hogy viseltessenek.”*

Tant par scuminziàr

> „**Fiòi, quà se scrive come che se parla; co buté 'l òcio in te sto canton, no sté voltàr la carta, fando fénta de no védar; fùrsi trovaré anca ròbe che no ve interèssa, ma dògni tant sintiré che é gusto fermarse na s-ciànta a tirar 'l fià e riposarse de tut sto da far, de sto remenàrse, de sto corar, che 'l par che vénghe da ciapàr 'l mondo àea straca; cussì podarén scoltar quel che ne conta i nostri vèci: se se sa puìto le ròbe da una volta, se capisse mèjo anca quée de adèss e se se vòl un fià de pì ben fra de noàntri, che 'l é quel che conta pì de tut.**
> **Tant par scuminziàr, i dise che 'l nome de Zéja 'l vien dal latin cilia: «i zìli, i ori, la riva», parché fin quà jèra tut bòsc, e da quà in zo tuta aqua; ma no paeù, canèe, stran, mussati, tòrba, aguàzzi, cofà soto i recòrdi dei nostri vèci; quà, na voltona, jèra tut un spècio de aqua che i ghe ciaméa «Laguna Eracleana» o «Laguna Opitergina».**
> **'L bòsc, che in latìn i ghe ciaméa Silva Cerbonia, 'l jèra pien de bestie, màssima porzèi salvàreghi, che par capirse i ghe diséa porzèi zignàri; e i siori da Udèrzo i vignéa quà a cazza, che adès se ghe dise anca: «'ndar a trar»; e osèi? un frajèl da par tut, parché quà i catéa aqua, tera, alberi, fruti, pomèe, bissi e de tut, che dopo jèra tuta na musica de zavàtui, russignòi, zirpignòe, merli, tordi, scrinzéti, zòrle, gainàzze… – No ghin parlén del pescar, parché fra tinche e bisati, rane, brùssoe, schíe e pesséti, jèra tut un afàr: bastéa métar zo la réde o 'l schiràl o 'ndar a palpéta.**”

Jegyzetek

1. A velencei wikipédia adata
2. 2000 és 2006 között készült adatok szerint az angol nyelvű wikipédia alapján
3. 230 languages: The Little Prince – Der Kleine Prinz – Le Petit Prince – El Principe Picinin (http://www.petit-prince.at/pp-venezian.htm)

Külső hivatkozások

- Ethnologue (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=vec) adatok a velencei nyelvről
- Sitoveneto (https://web.archive.org/web/20130623062637/http://www.sitoveneto.org/) – információk a nyelvről velenceiül, olaszul és angolul
- Rövid ismertetés (https://web.archive.org/web/20100420025055/http://www.veneto.org/language/index.asp) (angolul)
- Tornén un pas indrìo! (https://web.archive.org/web/20150920090342/http://www.giulianoartico.it/tornen/) – Francesco Artico szöveggyűjteménye letölthető hangos kiejtéssel
- Vèneto Arkìvio (https://web.archive.org/web/20100808122603/http://www.veneto.org/arkivio/)
- Quatro Ciàcoe (http://www.quatrociacoe.it/) – Velencei nyelvű magazin
- Webster's velencei–angol szótár (https://web.archive.org/web/20070916092635/http://www.websters-online-dictionary.org/translation/Venetian/)
- Dizsionario.org (https://web.archive.org/web/20170912215333/http://dizsionario.org/) – velencei nyelvi értelmező szótár nyelvjárási változatokkal
- Raixe Venete (https://web.archive.org/web/20130811220312/http://www.raixevenete.net/) – Velencéről szóló oldal velencei nyelven